

טועמיה - חיים

לחיות עם הזמן בשבת קודש

ערב ש"ק פר' תצוה - זכור תשפ"ג

הרב **מרדכי אלון שליט"א**

נכתב ונערך משמיעה ע"י תלמידים - לא מוגה

זמני כניסת ויציאת השבת:

ירושלים - 16:59 | 18:16

תל אביב - 17:19 | 18:18

חיפה - 17:09 | 18:17

טבריה ומגדל - 17:15 | 18:15

באר שבע - 17:19 | 18:16

אין רע יורד מלמעלה והכל טוב

יודעים שההלכה היא שקוראים בשני הימים, גם ב"ד וגם בט"ו. ולמה? הרי אם זה דרבנן הרי צריכים ללכת לקולא! יש מהפוסקים שמסבירים שהסיבה היא שהמעמד של פורים אינו כמו מצווה רגילה דרבנן אלא יש לו מעמד ביניים. חנוכה הוא דרבנן לגמרי אבל פורים הוא מין מעמד ביניים.

משלוח מנות של גפילטע פיש?

בואו נכנס לארבע המצוות שהזכרנו - המשותף להן הוא שאין להן אח ורע בשום יום או חג אחר בשנה. למה הכוונה? באף חג אין לנו מצוות קריאת מגילה. אמנם בתשעה באב אנחנו קוראים את איכה אבל אין בזה מצווה, ואין העניין של "הקורא למפרע לא יצא", או אם פספסת איזו מילה הרי שאתה צריך לחפש אותה ולחזור עליה. כל דיני מקרא מגילה שייכים רק בפורים. ואגב, צריך לקרוא אותה גם ביום (עיקר חובת הקריאה) וגם בלילה. גם אין בפורים דבר שיש בכל חג אחר - אמירת הלל. למה אני חותר? - חנוכה הוא חג דרבנן, אז לקחו את המבנה של החגים האחרים ו'הלבישו' אותו על חנוכה - לקחו את ההלל משלשת הרגלים והוסיפו לו מצוות הדלקת נרות. מקרא מגילה זה חידוש של פורים, והלכות הפורים מופיעות בה, במגילה.

המצווה הבאה - "משלוח מנות איש לרעהו". אין את זה בשום חג! זו לא צדקה, אלא מצווה שצריך לשלוח שתי מנות לאדם אחד ושהמקבל יאהב את זה, כלומר כנראה שאם שלחת גפילטע פיש לחבר תימני או מרוקאי - רוב הסיכויים שלא יצאת ידי חובה... ואם החלטת לתת לחבר שלך ספר יקר ערך - גם אז לא יצאת ידי חובה. לקיום המצווה צריך לתת אוכל שהוא אוהב. אם החלטת לעשות את זה בעילום שם - שהרי התורה מחנכת אותנו ל"מתן בסתר" - לא יצאת ידי חובה, כי הוא צריך לראות שאתה אוהב אותו ואתה חושב עליו. זה רק בפורים!

כשאני רוצה ללמוד הלכות יו"ט - אלו אותן הלכות לגבי כל הימים הטובים, פסח, שבועות וגם סוכות.³ גם בהלכות שבת - ההלכות שוות בין כל שבתות השנה, לעומת זאת בפורים אלו

פורים - דאורייתא או דרבנן?

אנו מצויים בימים שיש בהם הרבה צורך בלהרבות בשמחה, ובהבנת השמחה. בהמשך לשיעורים האחרונים שלנו, גם הפעם נמשיך ונעסוק ב"נעשה ונשמע", וישנו כלל גדול שצריך להדגיש אותו שוב ושוב - כשרוצים לגעת בתוכנו הפנימי של ענין בתורה, הדרך היא ב"נעשה ונשמע", היינו ללמוד את ההלכות של אותו עניין, להכיר את ה"נעשה", ומתוך כך נתבונן בהבנות של הענין שדווקא מתוך החלק המעשי שבו ניתן להגיע אליהן. ההסבר הוא פשוט - ה"נעשה" הוא נצח, הוא רצון השי"ת¹ ואילו ה"נשמע" היא ההבנה, ואם היא באה מתוך ההתבטלות לנעשה היא מקבלת כוחות עצומים.

הפעם נתמקד בעניין הפורים ודווקא מתוך ההלכות של היום הזה. ישנן כידוע ארבע מצוות ייחודיות בפורים - מקרא מגילה, מלוח מנות איש לרעהו, מתנות לאביונים וסעודת פורים במשתה ושמחה.

הערת פתיחה לפני שניכנס למצוות עצמן. בדרך כלל אנו מבחינים בין מצוות דאורייתא למצוות דרבנן. מקור המצוות הן או מהתורה או שהן ניתקנו ע"י חכמים. בפשטות, מצוות הפורים הן דרבנן - על אף שהן מופיעות בכתובים, במגילה שהיא חלק מהתנ"ך. זה ספר הכתובים היחיד שנותן ממש "נעשה ונשמע", הוראות -

קִיְמוּ וְקַבְּלוּ הַיְהוּדִים | עֲלֵיהֶם | וְעַל-זְרָעָם | וְעַל-כָּל-הַנְּלוּיִם
עֲלֵיהֶם | וְלֹא יַעֲבֹר... (אסתר ט', כ"ז)

... לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵל מִשְׁתָּה וְשִׁמְחָה וּמְשֻׁלוֹת מְנוֹת אִישׁ
לְרֵעֵהוּ וּמְתָנוֹת לְאֲבִיוָנָיִם. (שם, כ"ב)

האם יש למצוות הללו תוקף של מצוות 'רגילות' דרבנן, שהרי הן לא מופיעות בחמישה חומשי תורה, הן לא חלק מתרי"ג המצוות אלא באו אחריהן, או שיש להם 'משנה תוקף'? הרמב"ם קורא לזה "דברי קבלה".² נסביר - אנחנו יודעים שבמצווה דאורייתא, הרי שכאשר יש ספק עלינו להחמיר, ואילו במצוות דרבנן מקילים בספק. מה קורה בפורים ביישובים שיש בהם ספק אם הם פריזים או מוקפין לענין פורים? אנחנו

³ מצד הלכות היו"ט, ולא מצד ההלכות הייחודיות של כל חג כגון - חמץ או הל' סוכה, ואבמ"ל.

¹ עי תניא פרק ל"ה

² עי' רמב"ם הלכות נדרים ג', ט'.

הפרזים למוקפים? איך זה תורם לאחדות? אין עוד חג שעם ישראל מתפצל ביום החגיגה שלו. הרבנים לא יכלו לסגור ענין ביניהם ולהחליט על יום אחד לכולם? נכון שכתוב במגילה ש-

וַיִּקְהָלוּ (היהודיים) הַיְהוּדִים אֲשֶׁר-בְּשׁוֹשַׁן גַּם בַּיּוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר וַיִּהְרֹגוּ בְּשׁוֹשַׁן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אִישׁ וּבְבִזְיָה לֹא שָׁלְחוּ אֶת-יָדָם. וַשָּׂאֵר הַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּמַדִּינֹת הַמֶּלֶךְ נִקְהָלוּ וַעֲמָד עַל-נַפְשָׁם וְנוֹחַ מֵאֵיבֵיהֶם וְהָרִג בְּשִׁנְאֵיהֶם חֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים אָלֶף וּבְבִזְיָה לֹא שָׁלְחוּ אֶת-יָדָם. (אסתר ט' ט"ו-ט"ז)

אבל למה להפריד לדורות? ונזכיר שוב שכל ההלכות הללו מופיעות במגילה עצמה! זה לא שחז"ל למדו אי אלו היקשים ואת הפשט מכל מיני חצאי מילים ואותיות בתורה, זה לא ל"ט מלאכות שנלמדו מהיקש, אלא הכל מפורש במגילה. חז"ל רק הוסיפו שככתוב 'מוקפים' הכונה היא למוקפים מימות יהושע בן נון. וצריך להבין למה? חז"ל אומרים שזה בגלל כבודה של ארץ ישראל, כבודה של ירושלים. זה יפה מאד אבל מה הקשר של זה לפורים?

תענית אסתר לא תתבטל

ושאלה אחרונה, שאותה דווקא הירושלמים מכירים פחות. אין עוד חג שלפניו יש צום.⁴ נכון, יש בערב פסח את תענית הבכורות אבל זה משהו אחר לגמרי (וכמעט כולם פוידים את התענית בסעודת מצוה). הרמב"ם בסוף הל' מגילה כולל את הפורים עם תענית אסתר (קורא להם "ימי הפורים"), ואומר שהם מיוחדים מכל החגים האחרים -

כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידין ליבטל לימות המשיח חוץ ממגילת אסתר והרי היא קיימת כחמשה חומשי תורה וכהלכות של תורה שבעל פה שאינן בטלין לעולם. ואע"פ שכל זכרון הצרות יבטל שנאמר כי נשכחו הצרות הראשונות וכי נסתרו מעיני. ימי הפורים לא יבטלו שנאמר "ימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם". (רמב"ם מגילה ב', י"ח)

גם זה נלמד מהמגילה -

... וַיְמִי הַפּוֹרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעֲבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְהוּדִים וְזִכְרָם לֹא יִסּוֹף מִזְרָעָם. (מגילה ט', כ"ח)

גם תענית אסתר לא תתבטל. בכל תענית אחרת (למעט יוה"כ שהדין שלו אחר), השאיפה שלנו היא שהיא תתבטל, ושהימים יהפכו לששון ולשמחה, לעומת זאת לגבי תענית אסתר אין לנו שום שאיפה שתתבטל. היא לא נובעת מאבל אלא מתשובה, יום הקהל. התשובה הזו שקודמת לפורים היא כנראה חלק מהותי מיום הפורים. ושוב נשאל - למה דווקא כאן? האם לפני החגים האחרים לא צריך לעשות את זה?

הלכות שונות. אין דמיון. הדברים שקיימים בחגים אחרים אינם קיימים פה ומה שכן קיים פה לא קיים בחגים אחרים.

לקיים מצווה מתוך שינה

גם מצוות "מתנות לאביונים" - לתת צדקה צריך בכל יום ובוודאי בחגים, אבל מתנות לאביונים זה משהו אחר. זה לא כדי שיהיה לו לפני החג אלא צריך לתת את זה בו ביום! הירושלמים שבינינו יודעים מהו "פורים המשולש" - כאשר י"ד אדר יוצא ביום שישי, הגרים בערי הפרוזות נוהגים בו את כל מנהגי ומצוות הפורים אבל הירושלמים נמצאים בבלגן - הם קוראים מגילה ביום שישי (למה לא בשבת?) ונותנים מתנות לאביונים ביום שישי ואילו את הסעודה עושים ביום ראשון שלאחר מכן (למה לא בשבת, בו ביום?!). הגמרא אומרת שאת המתנות לאביונים נותנים ביום שישי מכיון שגם את המגילה קוראים ביום שישי ואי אפשר לקרוא מגילה בלי לתת את המתנות לאביונים "מפני שעניניהם של עניים נשואות במקרא מגילה" (מגילה ד:). כלומר העיקר פה הוא המגילה והמתנות לאביונים נגרר אחריה. זה לא קמחא דפסחא, זו לא צדקה שלפני כל חג. ולמה לא לעשות את הסעודה בשבת? - כדי שיהיה היכר לסעודה הזו. לכאורה, בכל שבת ויו"ט יש סעודה, אז מה שונה פה? - שבכל שבת יש סעודה אבל אין שום יום בשנה שיש מצווה להתבסס, להשתכר, ובואו לא דון עכשיו מה הכוונה במאמר הגמרא שם "עד דלא ידע" - עד דלא ידע זה בפשטות עד שלא יודעים! הגמרא המפורסמת במגילה מספרת על סעודת הפורים של רבה ורבי זירא -

אמר רבא מיחייב איניש לבסומי בפורי'א עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי רבה ורבי זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי איבסום קם רבה שחטיה לרבי זירא למחר בעי רחמי ואחיייה לשנה אמר ליה נתיימר ונעביד סעודת פורים בהדי הדדי אמר ליה לא בכל שעתא ושעתא מתרחיש ניסא. (מגילה ז:)

אז יש מי שלומדים כפשוטו - עד איבוד הדעת, ולרמב"ם יש איזו סברת ביניים כזו שאומרת שישתה יותר מהשיעור הרגיל ואז יירדם וכשהוא יישן הוא לא יודע (רמב"ם מגילה, ב', ט"ו). איזו עוד מצווה אני מקיים כשאני נרדם בלבד? עכשיו ברור למה לא עושים את סעודת פורים בשבת (בפורים המשולש), כי זה הפוך מעניינה של סעודת השבת. בשבת אני צריך כן לדעת, אני צריך לדבר בענייני השבת. גם בליל הסדר שותים לא מעט יין, ארבע כוסות, אבל שם כל הענין הוא לדבר ולספר ביציאת מצרים, ולהודיע לבנים. "והגדת לבנך".

אז ראינו שכל מצווה בפורים היא ייחודית שלא מצינו כמותה בשום חג אחר. כעת נוסיף עוד כמה קושיות. בפורים אוהבים לדבר על אחדות - "לך כנוס את כל היהודים", משלוח מנות וכו'. אבל אם יש את כל האחדות הזו, למה מבדילים בין

⁴ תענית אסתר חלה ביום י"ג באדר ומסתיימת רק לאחר קריאת המגילה דפרדים, ואילו בירושלים, שפורים חל רק למחרת בט"ו, התענית מסתיימת עם צאת הכוכבים ויש יום הפרש בינה לבין הפורים.

להגיע אליה רק במצב של "עד דלא ידע", אבל חייבים להכין את עצמנו לכך, וכל מצוות הפורים קשורות בזה;

אמונה שמעל השכל

הקב"ה הוא טוב והאמונה בקב"ה היא לדעת שחכמתו של הקב"ה איננה מושגת לשום נברא, כי היא חכמת האינסוף ואנחנו הננו סוף. והקב"ה מהווה בכל רגע ורגע את כל העולם יש מאין, וכשאני רואה מציאות של רע, הרי שהרע נמצא רק במושגים שלי. החכמה האלוקית היא איננה מושגת, היא אינסוף. עלה ברצוני ית' לברוא את העולם ולכן הוא צמצם את עצמו, אבל אני לא מסוגל להבין את זה. מה אפשר לעשות? אני יכול ללמוד את התורה, להתבונן - אבל לא להבין (ולכן ה'נעשה' קודם ל'נשמע'). הפער בין משה רבנו לבין אחרון היהודים מבחינת היכולת להבין את האינסוף הוא אותו פער, כי אנחנו מטבענו מוגבלים. הפער הזה יופיע בגודל האמונה ורק אחרי האמונה המוחלטת, בהתבוננות שתבוא מזה -

וּבִיאֹר הַעֲנִין, הוּא רַק אֲמוּנָה אֲמִיתִית בְּיוֹצֵר בְּרֵאשִׁית, דְּהֵינּוּ, שֶׁהַבְּרִיאָה "יֵשׁ" מֵ"אֵין", הַנִּקְרָאת "רֵאשִׁית חֲכָמָה" - וְהִיא חֲכָמָתוֹ שֶׁאֵינָה מוֹשָׁגָת לְשׁוּם נִבְרָא - הַבְּרִיאָה הַזֹּאת, הִיא בְּכָל עֵת וְרִגַע, שְׁמַתְהוּיִם כָּל הַבְּרֹאִים "יֵשׁ" מֵ"אֵין" מִחֲכָמָתוֹ יִתְבַּרַךְ הַמְּחִיָּה אֶת הַכָּל, וְכִשְׁיִתְבּוֹנֵן הָאָדָם בְּעוֹמֵק הַבְּנֵתוֹ, וְיִצְיִיר בְּדַעְתּוֹ הַוּוִייתוֹ מֵ"אֵין" בְּכָל רִגַע וְרִגַע מִמֶּשֶׁ, הָאֵיךְ יַעֲלֶה עַל דַּעְתּוֹ כִּי רַע לוֹ, אוֹ שׁוּם יִסּוּרִים מִבְּנֵי חַיִּי וּמְזוּנֵי, אוֹ שְׂאָרֵי יִסּוּרֵי בְּעוֹלָם, הֲרִי הֵ"אֵין", שֶׁהִיא חֲכָמָתוֹ יִתְבַּרַךְ, הוּא מְקוֹר הַחַיִּים וְהַטּוֹב וְהַעוֹנֵג, וְהוּא הַעֲדָן שֶׁלְמַעַל מְעוֹלָם הַבָּא, רַק מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ מוֹשָׁג, לָכֵן נִדְמָה לוֹ רַע אוֹ יִסּוּרִים, אֲבָל בְּאֲמַת אֵין רַע יוֹרֵד מְלַמְעָלָה, וְהַכָּל טוֹב, רַק שֶׁאֵינוֹ מוֹשָׁג לְגוֹדְלוֹ וְרַב טוֹבוֹ. (תניא, אגרות הקודש, אגרת י"א)

הלוגיקה של האינסוף (ובניגוד ליכולת הבנת השכל האנושי, הסופי) היא שככל שהדבר הינו גבוה ועליון יותר והוא מגיע ממקור הטוב והעונג והעדן שלמעלה למעלה, הוא יורד הנה ומופיע דווקא דווקא באופן שנראה לנו כרע ביותר והחשוך ביותר. "עד דלא ידע בין ארור המן לברור מרדכי" משמעו - מי אמר לך שמה שהמן הרשע גרם לך הוא פחות טוב ממה שלימד אותך מרדכי היהודי? מאיפה הרעיון הזה? "הכל טוב, רק שאינו מושג לגודלו ורב טובו" - וככל שהטוב עליון יותר, הנפילה מופיעה באופן שאין לי בה שום תפיסה, ולכן היא נראית לי, במושגים שלי, כיותר רע ויותר חושך. ועכשיו העיקר -

וְהוּא עֵינֵי הָאֲמוּנָה שֶׁבְּשִׁבְלֶיהָ נִבְרָא הָאָדָם, לְהֵאֲמִין דְּ"לִית אֲתֵר פְּנֵי מִינֵיהּ", וְ"בְּאוֹר פְּנֵי מְלַךְ חַיִּים", וְעַל כֵּן "עוֹז וְחֲדוּדָה בְּמִקְוֵמוֹ" - הוֹאִיל וְהוּא רַק טוֹב כָּל הַיּוֹם. (שם)

הדבר הזה אינו יכול להיות במסגרת האמונה המובנת, כי זו אמונה אמיתית ביוצר בראשית שיוצר את הבראשית, את היש מאין, ובכל רגע ורגע ומהווה בכל רגע ורגע את העולם. אנחנו מתבוננים בעולם וכמובן כאשר משהו בלוגיקה שלנו לא מסתדר לנו אנחנו מתעצבים, מתאוננים. אני באופן אישי - אני

חג גזרת המן

נתחיל לבאר את הדברים מתוך נקודה אחת גדולה שכולנו מכירים - צריך לתפוס את הנקודה הזו של ה"מרבין בשמחה", את העוצמה של זה, ולהבין איך כל המצוות הללו נותנות לנו את ההבנה של פורים. יש כאן דבר מופלא.

פעם דיברנו על שמו של החג. גם הוא מופיע במגילה. הוא נקרא 'פורים' -

עַל-כֵּן קָרְאוּ לַיָּמִים הָאֵלֶּה פּוּרִים עַל-שֵׁם הַפּוֹר... (שם כ"ו)

זה נראה כאילו שמרדכי ואסתר טיפלו בהכל, 'סגרו את כל הפינות' - איך יקראו לימים ומה תהיינה המצוות, ופרזין ומוקפים וכו'. הכל מטופל בלי שחז"ל יצטרכו לבוא ולהוסיף על זה.

וכאן מופיעה החריגה הראשונה במהותו של היום הזה. מהו הפור? בי"ג בניסן, המן הרשע -

...הַפִּיל פּוֹר הוּא הַגּוֹרֵל לְפָנֵי הַמֶּן... (שם ג', ז')

הפור הזה הוא הגורל ליום בו יושמדו ל"ע בני ישראל. "נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה" (מגילה י"ב). זו הפעם היחידה שמדובר בזה. אפילו אצל פרעה, הגזרה היתה רק על הזכרים, ואילו כאן - כל בני ישראל במאה עשרים ושבע מדינות, וביום אחד. אין לאן לברוח.

בואו נתאר לעצמנו שהיינו קוראים לפסח "חג גזרת פרעה", או "חג כל הבן היילוד היאורה תשליכוהו". זה לא 'עובר מסך' וזה לא הגיוני. אי אפשר לקרוא לחג על שם הגזרות הרעות שהיו בו כמו שלא קוראים לסוכות על שם החום שהיה במדבר אלא על שם הסוכות שהצילו אותנו ממנו, ואילו לפורים אנחנו קוראים על שם הפור שהפיל המן "להשמיד להרוג ולאבד". וגם קוראים לו "פורים" ברבים ולא ביחיד. אני מבין שרוצים ללמד אותנו את עניין ה-"ונהפוך הוא", את היסוד שהכל יכול להתהפך לטובה, אבל זה לא מספיק ודווקא מעולמה של ההלכה אני מבקש לגעת פה בנקודה שהיא מפתח אמוני מופלא, "עיקר תכלית בריאת האדם בעולם", כלשון התניא זיע"א.

כמעט הייתי אומר שאנחנו פועלים ביום הפורים בניגוד לכל החינוך שלנו. איך אפשר להסביר את הביסוס ביין? מה הרעיון של "עד דלא ידע", גם אם נסביר אותו לפי שיטתו המתונה של הרמב"ם שהזכרנו? רעו ואהובי יש כאן סוד אדיר.

אם הרעיון של "ונהפוך הוא" הוא ללמד אותנו שאחרי שהגענו לשלב מאד מאד נמוך ומסוכן המציאות התהפכה לטובה - הרי שזה היה כבר בפסח, וזה קיים גם בחגים אחרים. מה בעצם התגלה בפורים? יש פה נקודה קשה מאד להבנה, אולי אפילו בלתי ניתנת להבנה, ואפילו קשה לאמירה. יש בתניא ביטוי שמופיע בעוד הרבה כתבי קודש נוספים, איך בעצם בעומק הענין "אין דבר רע יורד מלמעלה". ננסה להסביר למרות שברור שקשה להבין את זה ואולי כאמור בלתי ניתן, ולכן צריך

אז אולי אין תקווה כבר לשיבת ציון? אולי החזון הזה נפרץ? ואז הם מתחייבים "כליה". כליה היא שמהמקום הכי טוטאלי, "כלה ונחרצה"⁵, מהמקום של שיא הכליה - דווקא משם -

נְכַסְפָה וְגַם כָּלְתָה נַפְשִׁי לְחַצְרוֹת ה'... (תהילים פ"ד, ג')

הם הגיעו למצב של התחייבות בכליה כדי שמהמקום הכי הכי נמוך הוא עדין שלמעלה מהעולם הזה ולמעלה מהעולם הבא, מעל כל ההשגות - הכל יתהפך. העולם הבא הוא ה"אין לא ראתה אלוקים", זה הדבר שיושבים בגן עדן ועטרותיהם בראשיהם, שיא ההשגה שאפשר להגיע אליו. העדין הוא למעלה מכל ההשגות - ופה הוא מופיע הכי נמוך ותחתון ואז מתעורר הקטרוג הכי נורא, ומגיעה הגזרה -

... לְהַשְׁמִיד לְהַרְג וּלְאַבֵּד אֶת־כָּל־הַיְהוּדִים מְנַעַר וְעַד־יָקוֹן טָף וְנָשִׁים בָּיּוֹם אֶחָד בְּשִׁלּוֹשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר הוּא־חֹדֶשׁ אָדָר וּשְׁלָלָם לְבוֹז (אסתר ג', י"ג)

בחדש שמת בו משה, שלכאורה הכל נגמר, הנצח⁶ נגמר. אגב, מן הסתם בקבוצות וואטסאפ באותה תקופה, הלכי הרוח היו שהאשם בכל המצב שנגרם הוא לא אחר ממרדכי והעקשנות הקנאית שלו שלא לכרוע ולהשתחוות להמן. הוא לא מיישר קו'.

אם אין ישראל – למה פסח?

בי"ג בניסן המן הפיל פור ומשם הכל התגלגל, ואז אומרת אסתר למרדכי דודה -

לֵךְ כְּנֹס אֶת־כָּל־הַיְהוּדִים הַנִּמְצָאִים בְּשׁוֹשָׁן וְצִמּוּ עֲלֵי וְאַל־תֹּאכְלוּ וְאַל־תִּשְׁתּוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לַיְלָה וַיּוֹם גַּם־אֲנִי וְנַעֲרָתִי אֲצִיּוֹם כֵּן וּבְכֵן אָבוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא־כִדַּת וְכִאֲשֶׁר אָבִדְתִּי אָבִדְתִּי. (שם ד', ט"ז)

שלא נשכח את הפרט הזה - זה אחד השיאים של המגילה. הרי זה ממש ערב פסח, י"ג-י"ד-ט"ו ניסן. לצום בט"ו בניסן זה לבטל את מצוות אכילת מצות. אין ליל הסדר! אין סיפור יציאת מצרים לילדים באותה שנה, כלומר מה שביטלו באותה שנה היה את הנצח של עם ישראל. ולפי הלוגיקה הרגילה שלי זה לא מסתדר - הרי הפור הופל אמנם בי"ג ניסן אבל הגזרה נגזרה לחודש אדר בעוד שנה, אז למה לא לדחות את הצום ולהתחיל את זה בעוד שבוע?! אם היו שואלים את הרבנים, הפסיכולוגים, ההורים, את כולנו - היינו אומרים 'בואו נחגוג את פסח ואחרי זה נראה ונחליט'. הרי הכל כבר מוכן לחג. ובאמת מרדכי אומר לאסתר, ע"פ חז"ל – 'איך את יכולה לומר דבר כזה? יש ליל הסדר, מצוות דאורייתא!', עונה לו אסתר - "אתה הוא זקן שבישראל? אם אין ישראל - למה פסח?" (ע"פ אסתר רבה, ח', ז'). העומק בזה הוא שפסח הוא מלמעלה למטה, הקב"ה פֶּסַח, ואילו ישראל זה מלמטה למעלה - "כי שרית עם אלוקים ועם אנשים". אם הסתיימה כבר האתערותא דלתתא, אם אין ישראל, אם נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה - אין כלי שיוכל לקבל את האתערותא דלעילא, גם אם היא תופיע.

לא מבין, זה לא מסתדר לי, אני גם לא מצפה מעצמי לחיות בשכל את זה שהחשוק ביותר והנמוך ביותר (ותכף נגיע למדרגות נוספות בזה) הוא בעצם בעצם טוב עצום שאין כמותו, כי אם אני אחיה את זה פה, מבחינה טכנית - אני לא אלחם בזה, אני לא אנסה לתקן, אני לא אנסה לשנות ואני אחיה בעולם רע מאד. הרמב"ם אומר שאת זה מקיימים בפורים ע"י שנרדמים, כי כשישנים אפשר באמת להתבלבל בין המן למרדכי. בחלומות הכל יכול להתהפך - הטוב לרע והרע לטוב. המפרשים מביאים ש"ארור המן" ו-"ברוך מרדכי" זו אותה גימטריא. היו מי שניסו לטעון שאין הכוונה שבפורים נהיה ממש ממש שיכורים אלא שנגיע למצב שכאשר יגידו לחשב את הגימטריא לא נצליח (אני מכיר מקורב כמה אנשים שגם כשהם פיכחים לגמרי מתקשים לחשב את זה...). הרעיון פה הוא פשוט - בעולם המספרים שלך, ברור שאתה צריך לדעת שארור המן ויימח שמו, ובכל פעם שיזכירו את המן תמחה את שמו וכאשר יזכירו את מרדכי תגיד "ברוכים כל הצדיקים, ברוך מרדכי היהודי". אבל זה בזמן קריאת המגילה - ואחרי זה, אנחנו צריכים להיכנס לסעודה שם נעבור לאמונה האמיתית ביוצר בראשית ובבין שבמתימטיקה האמונית העדין העליון שלמעלה, מהעולם הבא, לפי רב טובו וגודל חסדו, מה שמופיע פה בחושך הגדול ביותר - בא מהמקום העליון הטוב ביותר. ויחד עם זה נזכור שאנחנו לא יכולים להבין את זה ולכן מצווים להגיע לעד דלא ידע. זה דבר פלא.

קשה לעזוב את הגלות

לכן לא אומרים הלל בפורים. על מה הלל? שיצאנו ממצרים? שים סוף נקרע? הרי "אכתי עבדי אחשורוש אבן" (מגילה י"ד). הלל נאמר כאשר אני רואה פה דבר שאני יכול לגעת בו והוא השתנה. בפורים אני עדיין לא רואה - אני רק גיליתי מה אני יכול לעשות בעולם שבו אני עובר לאמונה.

בואו ניזכר מה קרה לעם ישראל רגע לפני שמתחיל כל סיפור הפורים. זה הרקע לסיפור פורים - עם ישראל היה שרוי במצב נוראי. בית ראשון נחרב, ישראל גלו מארצם, הצהרת כורש כבר הוכרזה, ליהודים מותר לחזור לארץ אבל מי שעלו היו דלת העם. בקושי. כל מי שזקוק ל"מי שברך"... האימפריה הפרסית שולטת, ולאט לאט ההתבוללות מגיעה לשיאים -

מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה? ... מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע... מפני שהשתחוו לצלם. (מגילה י"ב)

נו, אז מה אם הם נהנו מהסעודה? זה כל כך יפה שפרשיות תרומה ותצווה מלוות את חג הפורים, כי אנחנו עוסקים בהם בבנין המשכן וכליו בכזה רטט של קדושה אבל בואו נדמיין לעצמנו שאנחנו יושבים בסעודת אחשורוש והוא מוציא ומראה לנו את כלי המקדש, ואנחנו אומרים "נו, מילא, אין דבר, לא נורא" ומשתחווים לצלם. ובמבט מהצד אתה משתאה - הרי נתנו לנו צ'אנס לחזור לארץ, למקדש, ובכל זאת נשארנו שם,

⁶ נצח היא מידתו של משה רבנו כידוע.

⁵ ע"י שמו"א כ', ל"ג.

בי"ד באדר ויודע שהפורים שלו איננו מסתיים עד אחרי ט"ו באדר, עד פורים דמוקפים, שהכל הולך לנקודת האחדות, הכל הולך אל בית המקדש.

מהי אחדות? מהו עם אחד? למה התכוון המן הרשע כאשר אמר "ישנו עם אחד מפוזר ומפורד" - שכולם מצביעים לאותה מפלגה? שכולם חושבים את אותן מחשבות או שכולם אוכלים את אותם מאכלים? הרי זה הבל הבלים לחשוב כן. הוא התכוון לומר שהם מחוברים לנקודה אחת אינסופית. הם יודעים מהי אחדות הבורא בתוך תוכם. הם עושים את עצמם נהנים מסעודתו של אחשוורוש, אולי השתחוו לצלם ואולי לא, אבל בעצם, בתוך תוכם, הם מאוחדים אל מול האחד הזה. משלוח מנות איש לרעהו, בפרזים ובמוקפים, כדי שהכל יהיה סביב לנקודת האחדות, לכבודה של ירושלים, של בית המקדש, של "מכון לשבתך" שמכוון כנגד בית המקדש של מעלה.

גם מתנות לאביונים בו ביום הם לא מדין צדקה, שהרי בזה אנחנו מחויבים תמיד, אלא זה מפני שאתה לא יכול להיכנס לסעודת פורים אם "עיניהם של אביונים כלות". הפורים שלי איננו קיים במצב כזה. כמו בפורים המשולש שהזכרנו, שבי"ד באדר, יום שישי, ערב שבת, אני קורא מגילה ונותן מתנות לאביונים כי כאשר האביונים שומעים מגילה "עיניהם נשואות" וכלות. רק אז תוכל לבוא אל הסעודה (ואף לא בשבת כי בשבת הסעודה היא מתוך הידיעה, כפי שהזכרנו).

שבע יפול צדיק (בעתיד) וקם (כבר עכשיו)

ואז מגיעה ההלכה האחרונה שתובן כעת מאליה - "לעשות אותם ימי משתה ושמחה". משתה - כל השנה, למעט פורים, אנחנו לא רק שלא מעודדים את זה אלא אנחנו אוסרים את זה. בליל הסדר אם נגיע ח"ו למצב של "עד דלא ידע" לא נקיים את המצוות של והגדת לבנך וכו'. אבל בפורים, כל ענין הסעודה הוא להגיע לתכלית עיקר בריאת האדם שהיא "עיקר האמונה שבשבילה נברא האדם". "לְהֵאֱמִין דְּלִית אֲתֵר פְּנֵי מִיָּה", ו"בְּאֹר פְּנֵי מְלַךְ חַיִּים", וְעַל כֵּן "עוֹז וְחֶדְהָ בְּמִקוּמוֹ" - הוֹאֵל וְהוּא רַק טוֹב כֹּל הַיּוֹם". והאדמו"ר הזקן ממשיך שם בתיאורים נוראים -

וְעַל כֵּן רֵאשִׁית הַכֹּל, שֵׁיִשְׁמַח הָאָדָם וְיִגַּל בְּכָל עֵת וְשִׁעָה, וְיַחֲזִיק מִמֶּשׁ בְּאֵמוֹנָתוֹ בְּה', הַמְחִיָּה וּמְטִיב עִמּוֹ בְּכָל רְגַע. וּמִי שֶׁמְתַעֲצֵב וּמְתַאֲוֵן - מְרָאָה בְּעֵצְמוֹ שֵׁיִשׁ לוֹ מְעַט רַע וְיִסְוֵרִין וְחֶסֶר לוֹ אֵיזָה טוֹבָה, וְהָרִי זֶה כְּכּוֹפֵר חֶסֶד וְשְׁלוֹם. וְעַל כֵּן הִרְחִיקוּ מִדַּת הַעֲצָבוֹת בְּמַאֵד חֲכָמֵי הָאָמֶת. (תניא שם)

לשמוח בפור כי אני יודע שהפור שלמטה הוא פורים (היינו גם למעלה). כי אם זה כל כך חשוך וכל כך נמוך הרי שזה בא מהמקום הכי גבוה ועליון.

על הפסוק המפורסם "כִּי נִשְׁבַּע יְפֹל צְדִיק וְקָם... (משלי כ"ד, ט"ז)", היה ר' אשר פריינד זצ"ל מדקדק שהפסוק מתחיל בלשון עתיד ('יפול') וממשיך בלשון עבר ('וקם'), והסביר שהצדיק יודע שהוא עתיד ליפול, כי הקב"ה רוצה להזכיר לו שאלמלא הקב"ה עוזרו - אין הוא יכול להתמודד. בדרך כלל אם אדם יודע

ולכן באותה שנה הם מבטלים את מצות אכילת המצה ואת כל ליל הסדר. אסתר מסבירה לכל מי שמתבונן את הלוגיקה ואומרת - "גם אני ונערוטי אצום כן ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת". בולנו עושים עכשיו אשר לא כדת ואני אבוא אל המלך. והשאלה המפורסמת היא - איך תכנסי אל המלך אחרי שלשה ימי צום? הרי המלך רוצה אותך כי את יפה, ואיך תיראי אחרי שלשה ימים בלי מזון ומים?! הוא יתרחק ממך! אבל אסתר אומרת - 'אני הולכת אל המלך מכח התשובה שכל עם ישראל יעשו. ההפיכה שכולנו נעבור, התחושה של כולנו בליל הסדר הזה שיתבטל, תביא אותנו לעומק תשובה כזה, לאמונה עצומה בחושך הכי גדול, גם אם אני גרמתי לו'. הנפילה שהגיעה אלי, גם היא באה כדי שאני אתרומם ואדע שהקב"ה הוא הנותן לי את כל הכוחות. אני יכול להתרומם רק בגלל שהקב"ה מרים אותי. אין לי כח משלי. הגלות היא שאני חושב שאני יכול לבד. פורים נקרא על שם הפור כי הפור הוא הטוב - "אין עוד מלבדו". נכון, בראיה מפוכחת אי אפשר לומר משפט כזה - ולכן צריך להגיע ל"עד דלא ידע", אבל זו האמת, זו האמונה. מה שלא מאפשר לי להגיע לאמירת המשפט הזה הוא האגו שלי שנותן לי תחושה שאני יכול להשיג כל דבר, שמה שאני רואה פה הוא הדבר הנכון.

לימים האלה קוראים "פורים" בלשון רבים ולא "פור" כדי לומר לנו שהפור שמפיל פה המן הוא רק הפור שמופיע כאן למטה אבל יש לו שורש רוחני למעלה. האם אני יכול להגיע למדרגה הזו?

בחג הזה אין הלל אלא קריאת מגילה, שהיא המצווה לקלוט את הסיפור עד לעומקו ולדעת אותו במדויק בלי לפספס כלום, ואם פספסת אות אחת לא יצאת ידי חובה - אתה צריך לעבור ולעקוב במדוקדק ולהתכוון לצאת ולקרא את המגילה כאיגרת כדי לדעת ולהפנים שזה הסיפור האמיתי של החיים שלי. "הקורא למפרע לא יצא".

אחדות ישראל - אל מול האינסוף

שאלנו על עומק העניין של משלוח המנות איש לרעהו. זוהי אחדות שבאה מהבטן, אחדות שאני חושב על חברי, שאני שולח לו מנה שהוא אוהב 'לא את עצמי אני מביא לך אלא אני מביא לך את מה שאתה רוצה'. שתי מנות. אין את זה בשום חג אחר. תמיד שאלתי את עצמי וגם את זה שאלנו בתחילת דברינו - אז למה דווקא בפורים ישנה החלוקה בין פרוים ומוקפים? זו נקודה חשובה, במיוחד בימים האחרונים שלנו, בהם רואים את השסע בחברה ישראלית. אחדות איננה מילים יפות וחלולות ש'כולנו יחד' וכו', אלא אחדות היא שאנחנו מאוחדים נוכח הנקודה האינסופית שמשפת אותנו. כל העולם חוגגים את פורים כפרזים, למעט מקומות שודאי היו מוקפים חומה מימות יהושע בן נון (ולא מימות שושן הבירה. אגב גם לגבי שושן עצמה הגמרא מסתפקת אם חוגגים בה את פורים בי"ד או בט"ו, כי היא לא היתה מוקפת חומה מימות יהושע אלא מאוחר יותר. (עי' מגילה ב:)), כי התקנה של פורים דמוקפים היא לכבוד ירושלים עיה"ק. עם שלם עושה פורים

אנחנו רגילים להזכיר שיש צד אחד שבו פסח הוא הפתיחה של כל השנה - החודש הראשון, החג הראשון. אבל יש צד אחד שבו פורים הוא הפתיחה של הפסח. "שלושים יום קודם הרגל דורשים בהלכות החג" (פסחים ו'), שלושים יום קודם הפסח זהו פורים, ובסעודת פורים קצת קשה לדרוש בהלכות הפסח, כי קשה להיות ב"עד דלא ידע" ולדרוש בהלכות הפסח שכל ענינו זה להודיע לבנים. אבל את יציאת מצרים מתחילים בסעודת פורים. באמונה אמיתית ביוצר בראשית שמה שנדמה ומושג לי כרע וכחושך הגדול בעולם ולפי רב טובו וגודל חסדו, כשאני מצליח להבקיע את כל הסורגים, ביני לבין עצמי, ביני לבין בוראי, ביני לבין רעי - אז אני יכול להתחיל את המסלול שבסופו אגיע לספר ביציאת מצרים.

מרבין בשמחה

ומילת סיום על ענין ה"מרבין בשמחה". 'להרבות' בעברית הכוונה היא שהדבר קיים אלא שצריך להרבות ולהגדיל אותו.⁷ "מרבין בשמחה" פירושו שבכל יהודי ישנה השמחה הזו. גם ההוא שנראה על הפנים, שכולו עצבות אחת גדולה, יש בו שמחה, כי האמונה האמיתית הזו היא נקודת השמחה היחידה והיא קיימת בכל יהודי, רק שצריך להרבות אותה. לקחת את להבת השמחה שנראית חלודה ולא משומשת, מרוב סברות, מרוב אגו ו"מחקרים השוואתיים" - בקיצור מרוב 'אני', ולהרבות אותה במצוות הפורים, במצוות החודש, ומשנכנס אדר מרבין דווקא בנקודות התהום הללו, בנקודת האמונה האמיתית ביוצר בראשית עד שנגלה ונזכה ונראה איך זה מתהפך ממש בטוב הנראה והנגלה עלינו בב"א.

שהוא עתיד ליפול אז אין לו חשק לקום עכשיו, ואילו הצדיק הוא זה שיודע ששבעה הוא עתיד ליפול ובכל זאת עכשיו הוא קם, ומה שהוא ייפול זה רק בגלל שהקב"ה רוצה להעלות אותו עוד ועוד למקומות גבוהים יותר, ולכן בידיעה הוא עושה הכל, כל רגע ורגע, כדי שלא יהיה פה רגע אחד של חושך, אבל את כל זה הוא עושה מכח ה"עד דלא ידע".

כל המועדים עתידים להיבטל חוץ מימי הפורים, אומרים חז"ל. למה? כי לעתיד לבוא תימלא "הָאֶרֶץ דְּעֵהָ אֶת־הָ' בְּפָיִם לַיִם מְכֻסִּים" (ישעיהו י"א, ט'), ואז כל הידיעות שידענו פה בעולם הזה תהיינה חיוורות, טפלות, אל הידיעה הזו של "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים". רק דבר אחד לא יחוויר לעתיד לבוא - איך הצלחתם להגיע ל"עד דלא ידע", איך הצלחתם לחגוג את פורים? זה יהיה הלעתידי לבוא.

אמונה אמיתית ביוצר בראשית

המקום שבו כל ההבנות וההשגות מסתלקות, והמתימטיקה של האמונה שלמעלה מכל החשבונות והמתימטיקות היא כמה שיותר נמוך זה מגיע ממקור יותר עליון, זו הנוסחה. אבל כדי להצליח להפך את זה אני צריך לשחרר את כל המחשבות עלי, על האגו שלי, על היכולות שלי, והיכולת שלי שם תהיה אחת - אמונה, ובאמונה האמיתית הזו כולנו שווים. כל ישראל שווים. באמונה האמיתית הזו היא שכל מה שקורה בעולם, אם טוב ואם רע. זו האמונה האמיתית, כי גם מה שנראה לי כך הוא הופעה של חושך שבאה לגלות לי שאין לי אלא אותך, רבש"ע. ואז נעלמת הפוזה, נעלם האגו, אז הכל יכול להתחיל.

אין הלל בפורים אלא קוראים את מגילת ההסתר. לגלות את כל הצ'אקרות הסתומות, לצאת מהמקום של הבודדות והאגו ולהגיע אל המקום של האחדות של המשלוח מנות והמתנות לאביונים, ומהעד דלא ידע הזה, רק משם, אפשר יהיה להתחיל את כל המסע.

השיעור מוקדש לע"נ
הלל מנחם בן שלום חי"ד,
יגל יעקב בן שלום חי"ד,
אילן אריה בן אברהם פייבל חי"ד

ולהכיר לרפואת
עמרם בן איידה חיה,
בינה דבורה בת מרים,
חנאל בן סיגל.
אברהם בן שלום,
חלנה בת כרמלה,
אלנה תמי בת סנדי רחל

להקדשת שיעורים ניתן לפנות בהודעת וואטסאפ
 לעמנואל - 054-7500516

⁷ למשל, כשמבקשים ממישהו 'להרבות את הלהבות' הכוונה היא שהלהבה כבר קיימת רק שיש להרבות אותה.